Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

ETO—YEAR XXXII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., TOREK, 15. OKTOBRA (OCTOBER 15), 1940 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 202

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

STRAH PRED RAZTEGNITVIJO VOJNE NA BALKAN

Rusija utrjuje baze ob Črnem morju

POŽAR UNIČIL TRI OLJNJAKE

BUKAREŠTA, RUMUNIJA, 14. okt. — Mir na Balkanu je v nevarnosti, kar dokazujejo naslednji dogodki:

Rusija hiti z utrjevanjem novih baz ob izlivu Donave in Črnem morju, kar je posledica prodiranja nemškega vojaštva v Rumunijo.

Zagoneten požar na oljnem polju v Ploesti, ki je uničil tri oljnjake, preden so ga Nemci pogasili.

Odhod iz Bukarešte članov angleškega poslaništva. V mestu je ostal samo poslanik Reginald Hoare. Vsa znamenja kažejo, da je prelom diplomatičnih odnošajev med Rumunijo in Anglijo blizu.

Bukarešta, Rumunija, 14. okt. — Nemci in Rusi utrjujejo svoje vojaške pozicije v strategičnih krajih ob ustju reke Donave.

London, 14. okt. — Kriza na Balkanu se poostruje zaradi stalnega prihajanja nemških čet v Rumunijo. Izgleda, da bo morala Rusija kmalu pojasniti svoje stališče glede nacijskega prodiranja proti vzhodu. Predstavnik angleške vlade je danes izjavil: "Mi nismo vznemirjeni. Položaju ne more žadati usodnega udarca nikjer."

Istanbul, Turčija, 14. okt. — Turški listi naglašajo, da nemška vojaška okupacija Rumunije ograža interese sovjetske Rusije. Zdaj še ni gotovo, ali se je zadnja odločila za ustavitev nacijskega pohoda proti vzhodu. Listi dalje pravijo, da se bo Turčija bojevala, če bo invadirana.

Uradni list Ulus piše: "Možnost je, da hoče Nemčija dobiti nadaljnje baze v svojem pohodu proti vzhodu, ali pa je zasedla Rumunijo, da blokira Rusijo na jugu."

Znano je, da ima Rusija interese v Dardanelih in Bolgariji. Zbiranje sovjetskih čet ob rumunski meji je morda le premetena igra proti Nemčiji, da dobi od slednje koncesije.

Bukarešta, Rumunija, 14. okt. — Prebivalci nemških mest v Banatu in Sedmograški pozdravljajo prihod nacijskih čet. V vseh mestih vihrajo nemške zastave.

Glasilo Železne garde, organizacije rumunskih nacijev, piše, "da navzočnost nemških vojaških misijonarjev ne smemo smatrati za alarm, temveč za dokaz prijateljstva med Rumunijo in osiščem."

Vlada diktatorja Antonesca je naznanila, da bo prepoved izvoza rumunskega olja v Grčijo preklicana, toda storjeni bodo koraki, da ne bosta ne Grčija in ne Turčija pošiljali olja tretji sili.

Rim, 14. okt.—Fašistični tisk je ignoriral prihod nemških čet v Rumunijo. Reporterji, ki so hoteli vedeti, ali je bila Italija informirana vnaprej o nemški kampanji, niso dobili zadovoljivega odgovora od avtoritet.

Berlin, 14. okt. — Tu je bilo uradno naznanjeno, da se bodo nemške čete umaknile iz Rumunije, ko bo reorganiziranje rumunske armade izvršeno. Nacijske vojaške formacije se bodo potem vrnile domov.

Petnajst pisateljev dospelo v Ameriko

New York, 14. okt. — Petnajst tujih pisateljev je dospelo na grškem parniku Nea Hellas iz Lizbone, Portugalska, v Ameriko. Med temi so Franz Werfel, Walter Victor, nemški novelist, Heinrich in Gottfried Mann, brat in sin Thomasa Manna, in Hermann Budzislawski, bivši uradnik berlinskega lista.

Domače vesti

Obsodba ubojnika

Milwaukee. — Frank Klančnik, star 21 let, ki je v zadnjem aprilu ustrelil v prepiru svojega očima Johna Švarca v njegovi gostilni, je bil 10. oktobra spoznan po poroti za krivega uboja druge vrste in sodišče ga je obsodilo v zapor od dveh do šestih in pol leta. Obravnava je trajala deset dni in Klančnik se je zagovarjal, da je streljal na očima v silobranu. Obsodba pomeni, da bo Klančnik po dveh letih in 10 mesecih deležen tako zvane "parole" ali izpustitve iz zapora pod policijskim nadzorstvom.

Novice iz Minnesote

Virginia, Minn. — Frank Rus iz Soudana, star 35 let, se bo moral zagovarjati pred tukajšnjim okrožnim sodiščem na obtožbo, da si je prisvojil dve uri zapestnici v prostorih letovišča Antona Gornika ob jezeru Vermilion. Policija pravi, da je fant že priznal dejanje. — V Chisholmu je pred dnevi umrla žena Johna Koščaka, stara 50 let, ki je bila v Ameriki čez 30 let in zapušča moža, štiri sinove in dve hčeri, v Gilbertu brata, v Chicagu pa sestro.

Iz Detroita

Detroit, Mich.—Družina Lawrence Bernik je pred dnevi dobila hčerko. Oče in mati sta člana SNPJ in mati je tudi predsednica ženskega društva 751. Čestitke!

Pomorska bitka pri Malti

Angleška križarka potopljena

Rim, 14. okt. — Italijanske bojne ladje so se sprijele z angleškimi bojnimi ladjami v bližini Malte, angleškega otoka v Sredozemskem morju, in potopile eno angleško križarko, poškodovale drugo križarko in eno ladjo za prevažanje letal, se glasi poročilo italijanskega poveljstva. To priznava, da sta bila dva italijanska rušilca in dva torpedna čolna potopljena v bitki, ki je trajala več ur.

(V Londonu objavljeno poročilo omenja le, da so se italijanska bojna letala in ladje približale pomorski bazi pri Malti in se takoj umaknila nazaj brez boja.)

Čeprav je Italija izgubila tri ladje, Anglija pa samo eno, naglašajo v Rimu, da je bitka rezultirala v italijanski zmagi. Tonaža potopljenih italijanskih ladij je znašala 2600 ton, tonaža angleške križarke pa 7,000 ton.

Uradni komunike omenja tudi bitke v Afriki. Italijanski letalci so napadli z bombami britsko križarko, ki je spremljala več parnikov na Rdečem morju. Dalje so napadli Maaten, Bagush in Dabo. V bitki na kopnem pri Dernu so bile angleške čete vržene nazaj.

Kairo, Egipt, 14. okt. — Poveljstvo angleške letalske sile poroča o napadih na Tobruk, luko v italijanski Libiji. Bombe so zanetile več požarov in uničile mnogo militarističnih objektov. Angleški letalci so bombardirali tudi Bardijo in barake italijanskega vojaštva v Egiptu.

Delavci bodo branili Ameriko, pravi Green

Mount Olive, Ill., 14. okt. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je dejal pri spominskih svečanostih v počast rudarjem, ki so bili ubiti l. 1898 v Virdenu, "da so člani njegove organizacije pripravljeni delati, žrtvovati se in bojevati v obrambi ameriškega načina življenja. Mi smo ščitili demokracijo v bojih proti socialnim in ekonomskim krivicam. Delavska in socialna zakonodaja je rezultat teh bojev. Ameriška delavska federacija podpira vlado v vseh njenih naporih in bojih proti diktatorjem, ki groze Ameriki."

ADF POUDARJA SVOJO POLITIČNO NEVTRALNOST

Podpirala bo kandidate ne glede na pripadnost

OBRAMBA DELAVSKIH STANDARDOV

Washington, D. C. — Ameriška delavska federacija se bo držala svoje tradicionalne nestrankarske politike pri predsedniških volitvah, čeprav je izvojevala velike pridobitve v sedmih letih Rooseveltove administracije. Nestrankarsko stališče je zavrgla samo enkrat v 60 letih svojega obstoja in doživela je veliko razočaranje. L. 1924 je federacija podpirala senatorja La Folletta kot predsedniškega kandidata in senatorja Burtona K. Wheelerja kot podpredsedniškega kandidata.

Kakor v prejšnjih letih, tako bo tudi letos ADF izdala letake, v katerih bo orisala rekorde predsedniških in podpredsedniških kandidatov obeh glavnih strank, demokratske in republikanske, in platformo obeh strank.

"Ko bodo organizirani delavci dobili vse potrebne informacije o predsedniških in podpredsedniških kandidatoh demokratske in republikanske stranke, si bodo lahko ustvarili svojo sodbo," pravi eksekutivni svet ADF v svoji izjavi. "Vedeli bodo, kateri kandidatje so njih prijatelji, ki simpatizirajo z njih cilji in nameni in katerim delavci lahko zaupajo."

Nevtralno stališče ne brani federaciji podpiranja kandidatov za senatorje, kongresnike in druge federalne urade. Green, predsednik ADF, je dejal, da organizacija lahko sledi svojim smernicam, ne da bi s tem kršila svoje nestrankarsko stališče. Člani ADF lahko podpirajo kandidate obeh strank, katere smatrajo za svoje prijatelje.

Green je omenil, da federacija podpira senatorja Johnsona, republikanca iz Californije, senatorja McCarrana, demokrata iz Montane, Henrika Shipsteada, bivšega farmer-laborita iz Minnesote, ki kandidira kot republikanec za senatorja, in več drugih republikanskih in demokratskih kandidatov. Mnogo državnih federacij se je izreklo za Roosevelta, nobena pa za Willkieja.

Rooseveltova izjava o oboroževanju

Ameriške republike morajo obdržati svobodo

Dayton, O., 14. okt. — Predsednik Roosevelt je v svojem govoru v tem mestu izjavil, da se novi svet oborožuje, da ohrani mir na zapadni hemisferi in demokratične ustanove, ne za vojno. Združene države in latinske republike morajo biti pripravljene za odbijanje naskokov sil, ki hočejo podjarmiti ves svet.

"Amerika noče vojne z nobeno državo," je rekel Roosevelt. "Ona in vse ostale ameriške države so za ohranitev enotnosti in miru, zaeno pa so pripravljene na obrambo proti vsakemu napadu."

Predsednik je dalje rekel, da se Velika Britanija bori za demokracijo, obenem pa je pohvalil junaštvo Angležev, moških in žensk. Njih borba proti sovražniku je dokaz, kaj demokracija lahko stori, kadar se bojuje za svoj obstoj. Ameriške republike naj čuvajo demokracijo, da bo svoboda živela.

Roosevelt je posvaril ameriške republike, naj ne verjamejo obljubam diktatorjev. Bore naj se proti peti koloni v svojih mejah. Holandska in Belgija naj bosta za zgled onim, ki verujejo Hitlerjevim in Mussolinijevim obljubam. Obe državi sta zdaj pod peto nacijske oborožene sile. Ameriške države morajo nastopiti proti agentom diktatorjev, ki hočejo ubiti pri ljudstvu vero v demokracijo. Predsednik je dalje rekel, da obramba Amerike ni samo obramba Severne, Južne in Centralne Amerike, temveč tudi obramba Atlantika in Pacifika. Obramba slednjih je garancija teritorijalne integralnosti.

Japonska ekonomska misija v Indokini

Hanoj, Indokina, 14. okt. — Francoske avtoritete so naznanile prihod japonske ekonomske misije, ki se bo pogajala glede sklenitve trgovinske pogodbe. Japonska bi rada raztegnila svoj vpliv na južni del Indokine, ki pošilja večji del produkcije kavčuka v Ameriko. Preteklo leto je znašala produkcija kavčuka 41,000 metrskih ton.

GRŠKA OBOROŽENA SILA PRIPRAVLJENA NA BOJ

Nemške čete vkorakale v Bukarešto

BOLGARIJA UTRJUJE SVOJE MEJE

Atene, Grčija, 14. okt.—Predstavnik vlade je naznanil, da je grška armada mobilizirana in da bo Grčija, kakor Turčija, šla v boj v slučaju invazije njenega ozemlja. Grška oborožena sila je bila ojačena ob albanski méji, kjer je koncentrirana italijanska armada okrog 150,000 mož. Koliko grških vojakov stoji nasproti italijanskim, ni bilo naznanjeno.

Več tisoč grških delavcev je zaposlenih pri gradnji cest, ki bodo služile vojaškim transportacijam. Lastniki avtomobilov in tovornih avtov so bili pozvani, naj izroče vozila vojaškim avtoritetam. Doslej se še ni pokazalo nobeno znamenje, da se bo Grčija podala pod pritiskom osišča. Vlada zdaj apelira na Rumunijo, naj prekliče odredbo glede izvoza gasolina v Grčijo. Vlada je pozdravila deklaracijo Turčije, "da dva milijona bajonetov straži pot skozi Anatolijo proti Sueškemu prekopu." Turčija je s to deklaracijo posvarila Nemčijo in Italijo proti prodiranju na vzhod.

Bukarešta, Rumunija, 14. okt. — Nemške čete so pod vodstvom komandanta kavalerije in šestih častnikov armadnega štaba vkorakale v glavno mesto Rumunije. Z vojškimi četami je dospel tudi general Speidel, član letalskega štaba.

Motorne kolone, vozeče nemške vojake z nasajenimi bajoneti na puškah, so se pojavile na cestah rumunske prestolice. Istočasno so se pojavila nemška bojna letala nad mestom. V glavnih delih Bukarešte so zavihrale nacijske zastave s svastiko v znamenje, da Nemci kontrolriajo Rumunijo.

Sofija, Bolgarija, 14. okt. — Bolgarija utrjuje strategične pozicije ob reki Donavi nasproti Rumunije in ob železnici, ki vodi iz Plovdiva v Turčijo. Na drugi strani Giurgiaja, rumunskega pristanišča, kamor prihaja olje, so bili postavljeni protiletalski topovi. Snowden Hadley, angleški letalski instruktor, je bil izgnan iz Bolgarije.

Nova japonska baza v Indokini

Ameriška letala zadržana v Manili

Hanoj, Indokina, 14. okt.—Japonska letalska sila je dobila novo letalsko oporišče v Laokaju, se glasi uradno naznanilo. Oporišče je v bližini meje kitajske province Junnan, 160 milj severnozapadno od Hanoja in 190 milj od Kumminga, kjer se konča burmska cesta.

Kitajske čete so nedavno pognale z dinamitom v zrak železniški most pri Laokaju. Japonska upa, da bo s pridobivanjem važnih baz v Indokini pospešila konec vojne s Kitajsko.

Washington, D. C., 14. okt.—Državni department je naznanil, da je bilo 44 ameriških bojnih letal, katere je imel dobiti Siam, zadržanih v Manili. Naznanilo je bilo objavljeno po konferenci med predsednikom Rooseveltom, državnim tajnikom Hullom in podtajnikom Wellesem. Pojasnjeno je bilo, da so bile letala zadržana, ker jih Amerika sama potrebuje. Na konferenci je bila razprava o krizi v Aziji.

Amerika je sklenila dogovor s siamsko vlado glede prodaje bojnih letal v zadnjem maju, v času, ko je Siam naglašal svoje prijateljstvo z Veliko Britanijo. Od takrat se je položaj izpremenil. Siam kaže zdaj svojo naklonjenost Japonski.

Siamske čete se zbirajo ob meji francoske Indokine. Tokijska vlada ji obljubila Siamu kos Indokine kot nagrado za kooperacijo z Japonsko.

Državni department ni povedal, kam bodo letala poslana. Možnost je, da bodo izročena Avstraliji ali pa Kitajski.

Zveza med Japonsko in osiščem trdna

Američani zapuščajo Kitajsko

Tokio, 14. okt. — Japonci morajo biti pripravljeni tudi na izvršitev "šinja" (samomor iz ljubezni) zaeno z Nemčijo in Italijo, ako pride katastrofa, je dejal zunanji minister Josuke Matsouka na masnem shodu v največjem tokijskem parku, kjer so se vršile proslave vojaške zveze med Japonsko, Nemčijo in Italijo. Japonsko ljudstvo mora sprejeti to idejo, če hoče premagati potežkoče in ovire, ki so se pojavile na njegovi poti.

Minister je ponovno naglasil, "da vojaški pakt ni naperjen proti nobeni državi. Japonska ne išče sovražnikov, toda nastopila bo odločno proti vsaki sili, ki bi skušala ovirati ustanovitev novega svetovnega reda."

Vest, da bo ameriški državni department poslal parnike, da vzamejo na svoj krov ameriške državljane, ki se nahajajo na Daljnem vzhodu, je presenetila japonske uradne kroge. Ti so izjavili, da ne vidijo nobenega vzroka za odhod Američanov.

Peking, Kitajska, 14. okt. — Žena Nelsona T. Johnsona, ameriškega poslanika na Kitajskem, in nekaj članov poslaništva se bo ukrcalo na parnik President Coolidge v Šanghaju, ki bo odplul proti Ameriki. Z njimi vred bo odpotovalo veliko število drugih Američanov iz Pekinga in drugih kitajskih mest, katere dominira japonsko vojaštvo.

Hongkong, 14. okt. — Kitajska časopisna agentura poroča, da so kitajske čete zasedle Matang, pristaniščno mesto ob reki Jangtse. Poročilo dodaja, da so Kitajci pretrgali japonske komunikacije med Ankingom in Kiukiangom.

NEMŠKA PARNIKA UNIČENA V FRANCOSKI LUKI

Tri tisoč vojakov izgubilo življenje

BOMBE SPET PADALE NA BERLIN

London, 14. okt. — Minister za informacije je naznanil, da so razstrelilne bombe, katere so angleški letalci metali na Lorient, francosko luko ob obrežju, razbile dva nemška transportna parnika. Čez 3000 nemških vojakov je bilo ubitih.

Lorient leži na južni strani Bretonskega polotoka in južnovzhodno od Bresta in se smatra za glavno nacijsko "invazijsko" bazo. Letalski minister poroča, da so bombe povzročile ogromno škodo v Cherbourgu.

Druga angleška bojna letala so bila zaposlena v bombardiranju nemških industrijskih središč. Novi napadi so bili izvršeni na Essen, Hamburg, Bremen, Wilhelmshaven, Kiel, Westermuende in Berlin. Na slednje mesto je padlo več zažigalnih bomb, ki so zanetile požare in povzročile paniko med prebivalci. Wilhelm Goering, nemški letalski minister, je nedavno zagrozil, "da ne more sovražna letalska sila prebiti nemške letalske obrambe."

Letalski minister pravi, da je napad na Berlin trajal dve uri. V tem času so angleški letalci zmetali na stotine bomb na mesto. Vojaški objekti v Berlinu in predmestjih so bili tarča bombardiranja iz zraka. Bombe so razdejale električno centralo v distriktu Moabitu.

Berlin, 14. okt. — Roji nemških bombnikov so včeraj in danes zjutraj napadli središče Londona, se glasi poročilo. Druge mase nemških letal so istočasno bombardirale južni del Anglije.

Dve bombi sta treščili na železniško postajo Waterloo in jo deloma razdejale. Nekaj bomb je padlo na središče Londona. Tarča bombardiranja iz zraka so bili tudi pomoli in skladišča ob reki Temzi.

Obsodba francoskega ministra potrjena

Alžirija lojalna Petainovi vladi

Vichy, Francija, 14. okt.—Po dveurnem posvetovanju je prizivno sodišče v Lyonsu potrdilo obsodbo poročnika Jeana Zayja, bivšega prosvetnega ministra, ki jo je izrekel vojni tribunal v Clermont-Ferrandu 4. oktobra. Ta je degradiral Zayja in odredil deportacijo.

Zay je bil na obravnavi pred vojaškim tribunalom spoznan za krivega nepokorščine. Izvršiti ni hotel povelja svojega predstojnika, da se mora javiti pri poveljstvu, ko se je francoska armada umikala proti St. Flouru. Odpotoval je v Bordeaux, kjer se je ukrcal na parnik in odpeljal v Afriko.

General Maxime Weygand, katerega je Petainova vlada poslala v Afriko, da bi tam pobijal rebelno gibanje, je včeraj informiral Petaina, da prebivalci Alžirije podpirajo sedanji francoski režim. Večina ljudi v francoski Afriki je na Petainovi strani.

Minister za industrijsko produkcijo je naznanil revizijo penzijskega sistema. Delavci, ki dosežejo starost 60 let, gredo lahko v pokoj, njih mesta pa bodo dobili brezposelni.

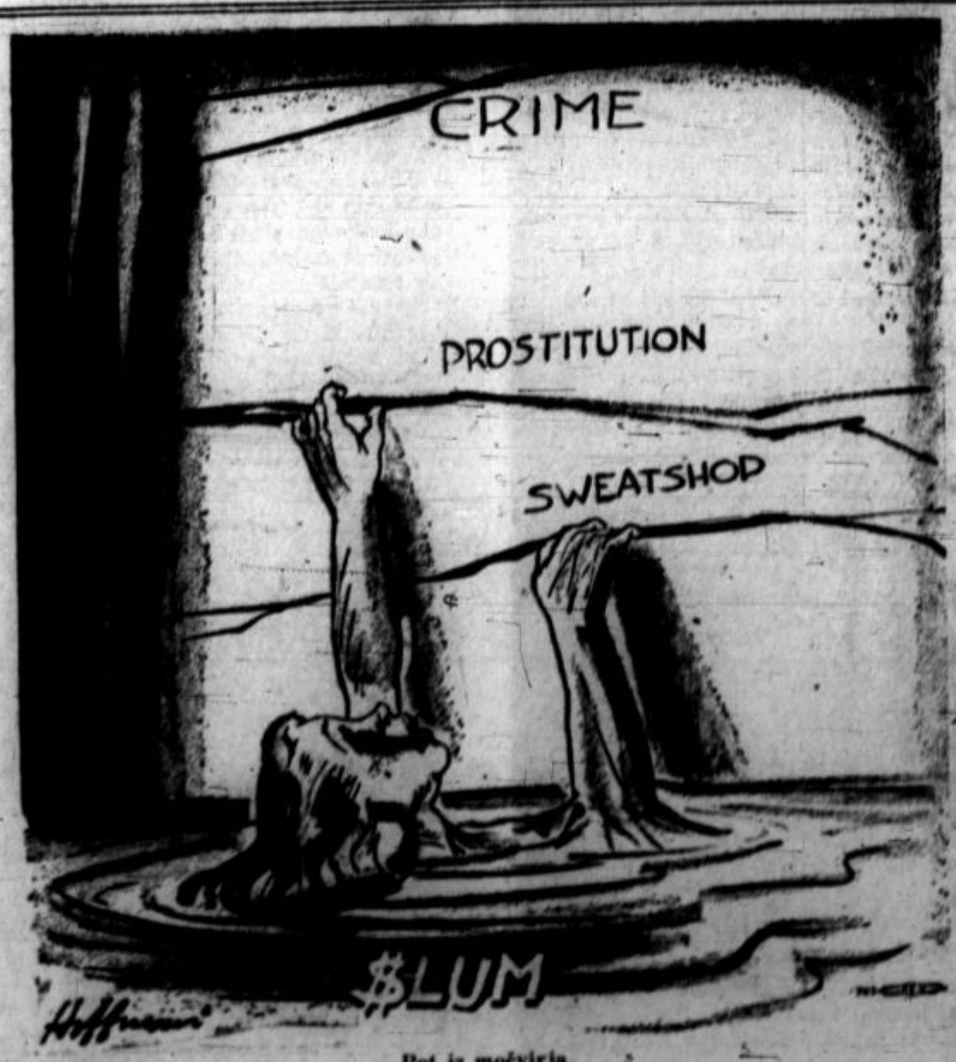

Pot iz močvirja.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.
Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in neuvrščenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1940), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Glasovi iz naselbin

O delu in kampanji

Neffs, O. — Po dolgem času se zopet oglasim in danes bom nekaj bolj veselega poročal. Tudi v tej okolici so se namreč pričeli premogovi odpirati in ljudstvo je videti bolj veselo, kajti v tem kraju ni bilo dela za nekatere skoro tri leta in narod je živel kakor je mogel. Upam, da se bo sedaj tudi pri našem društvu 4 SNPJ izboljšalo.

Naj omenim, da tisti, ki so podpisali komunistične peticije v tej okolici, imajo precej smole in se še nič ne ve, kaj bo iz tega prišlo, ker se je proti njim dvignila Ameriška legija.

Zelo me je veselilo, ko sem slišal po radiu slovenski program iz Clevelanda. Bilo je lepo petje in poskočni valčki. Človek se kar pomladi, čeprav je v letih, ko sliši slovensko petje in godbo. Samo to se mi ni dopadlo, ko je oznanjevalec nekaj govoril o "demokraciji", to je, da je treba izvoliti Willkieja, če je hoče Amerika obdržati. Prokleto bo slaba demokracija, če bo on izvoljen. Prav taka bo kot smo jo uživali pod Hooverjem.

Naj omenim malo šalo. Blizu mene živi neki 100-procentnež, ki ima precej velik vrt. Ni še dolgo, ko ga je obdelaval in sva rešetala to in ono. Pravim mu, da ima vse na vrtu, samo fižola ne in ga vprašam, kako to? Pa mi je odgovoril: "Ko je bil Hoover na krmilu, sem se tako fižola najedel, da danes nimam nobenega okusa zanj in ga tudi ne bom več sadil." Rekel je, da gorje delavcem, ako bo Roosevelt poražen. In to je skoro gotovo, kajti če bo vse kričalo za Willkieja, bodo ljudstvo zmešali. Mislim, da so dobro plačani za to delo. To bo trajalo še en mesec.

Florijan Pišek, 4.

Vtisi s potovanja

Cleveland. — V zadnjem dopisu sem poročal o moji agitaciji v La Sallu in okolici in deloma tudi v Waukeganu in North Chicagu. To sta faktično ena naselbina z dvema imenoma. V tej naselbini sem imel prav dober uspeh. Prenočeval sem s "Stricem Peglarjem", poročevalcem Prosvete, pri družini Franka Kuclerja na Wadsworth ave. Frank je možak in poštenjak, s katerim se da mo- ško in napredno pogovoriti. Ima prijazno ženico in lušno pa zgovorno hčerko ter lep dom z lepim, velikim vrtom, ki je poln krasnih rož in cvetlic. S Stricom Peglarjem sva vedno dobila lepo rožico ali pašelc na tem vrtu.

Pa še drugo sva imela s Stricem Peglarjem, namreč vso zaupnost, to je ključ od hiše. Večni popotnik je prihajal večkrat bolj pozno domov, Stric Peglar pa je vedno vse pometel pri "jaslih" in prihajal k počitku, ko so že petelini peli. Pa vendar je bil vseeno fejst fant in priden dečko. Ob pol osmih zjuraj je bil že pokonci, se hitro opravil in odšel na konvencijo JSKJ kot vesten poročevalec Prosvete. Ako pa imajo "jasli" privlačno in veselo družbo, ni to nič slabega.

Družini Kucler moja najlepša hvala za popolno zaupanje in postrežbo. Ko se bom spet o priliki nahajal v ameriški Vrhniki, se oglasim zopet pri vas. In skoraj gotovo se oglasi pri vas tudi Stric Peglar — Bog mu daj zdravje! Naročnikom in rojakom obeh spolov v Waukeganu in North Chicagu najlepša hvala za copake in za vse, kar ste mi dobrega storili. Mesta in naselbine ne bom to pot opisaval, ker sem to storil že lansko leto in tudi parkrat prej. Naj omenim še to, da je narava letos močno obdarila to mesto kakor tudi menda vso državo Illinois z roji komarjev. Za časa konvencije JSKJ jih je bilo grozno veliko povsod, posebno po vrtovih. In kako so bili pridni in hudi! Posebno ženske, domače in delegatinje, so se pritoževale, pa tudi moški smo bili zelo hudi nanje, ampak ni nič pomagalo.

Iz Waukegana sem se odpeljal v veliko mesto oziroma slovensko naselbino Milwaukee, trdno upajoč, da bom tudi tam uspešen kot v prejšnjih naselbinah. Pa ni bilo tako. Vzroki so različni. Največ so krive delavske razmere, ki niso dobre, kljub temu, da je tam veliko tovarn. Drugi vzrok je obširna naselbina in naši rojaki raztreseni vsepovsod. In ako nimaš človeka, ki bi te vsaj deloma popeljal z avtom, ni uspeha. Drugo je tudi, da za naročnike Prosvete in Proletarca skrbe društveni tajniki in lokalni zastopniki.

Je pa še nadaljnji poseben vzrok. Kot sem opazil, je nastala nekaka mlačnost po zadnjih porazih delavske, to je socialistične stranke. Poraz socialističnega župana Hoana, ki je izredno dobro gospodaril mestu mnogo let, je porazno vplival tudi na naše napredne ljudi v Milwaukeeju in okolici. Hoana je porazil s skupnim nastopom reakcije in "nestrankarjev" mlad pustolovec, na pogled lep dečko, ki zna lepo peti. On jim sedaj kot mestni župan poje in poje in jim bo še pel, mestno gospodarstvo pa naj gre kakor hoče. Saj se ve, da mlad, neizkušen človek ne more biti dober gospodar. Ampak večina je menda zadovoljna, samo da ji poje. Niso pa zadovoljni naši in drugi delavsko in socialistično misleči ljudje, katerim se zdi, da so vsi državljani, ki so volili takega župana, tepci, ki sami sebi in drugim škodujejo. Potem pa jamrajo in jokajo!

Pred par leti pa je bil poražen delavstvu naklonjeni governer Phil LaFollette. Boje se tudi, da bo pri prihodnjih volitvah poražen njegov brat Robert LaFollette, eden najboljših delavskih mož in zastopnikov v zveznem senatu. Sicer je on dobil veliko več glasov pri primarnih volitvah kot kateri drugi posamezni kandidati, ampak je skoro gotovo, da se bodo pri glavnih volitvah 5. novembra združile vse reakcionarne sile in ga skušale poraziti. Brezbrižnih ljudi to prav nič ne izuči.

Pred 15 leti so tam imeli samo enega duhovna, in sicer "fathra" Pakiža na West Allisu, ki je bil eden najboljših duhovnov razen pokojnega Škurja. On je večinoma vse sam opravil za West Allis in Milwaukee. Sedaj pa imajo štiri ali pet duhovnov in vse te ljudi morajo preživljati. Tako si ljudje sami napravijo velike stroške, potem pa jamrajo, jokajo in jih tudi preklinjajo. No, gospodje se jim lahko v pest smejejo, ker žive na račun naivnih ljudi. (Ej, še bo kriza!)

Ko sem prišel v Milwaukee, sem se najprvo ustavil pri dobremu prijatelju in mnogoletnemu tajniku društva 16 SNPJ Franku Perkotu. On mi je dal vsakikrat, ko sem prišel tja, natančne informacije in tudi prenočeval sem prej pri njem. Sedaj pa je ravno pleskal stanovanje in ni bilo mogoče pri njem stanovati. Tako sem prenočeval pri njegovem bratu Lovrencu Perkotu, s katerim se tudi poznamo že mnogo let. Njegova boljša polovica je naša soseda Vipavka. Lovrenca sem večkrat vprašal, kako je vendar mogel vipavsko cvetko preplavšati. Nič ni odgovoril, samo smejal se je. Tako sem že sumil, da ga je ona preplavšala — mogoče? Ona je sestra mrs. Chandek iz West Allisa. Družini Lovrenca Perkota najlepša hvala za postrežbo in zaupanje, tako tudi Franku Perkotu za vse informacije in drugo.

Obiskal sem tudi stare korenine Franka Chandeka, Vincenta Pugla, Johna Novaka, brata pokojnega Franka Novaka, najboljšega dopisnika Prosvete in Proletarca, kakor tudi Josepha Radelna. On bi bil šel rad z menoj, pa je revež bolan na naduhi. Obiskal sem med drugimi tudi Louisa Barbariča, zastopnika Prosvete, Jakoba Rožiča, s katerim se poznava že mnogo let. On je bil najboljši zastopnik naših naprednih delavskih listov, a sedaj je tudi on že več časa težko bolan. Upanje je, da kmalu ozdravi. Tudi on bi mi rad pomagal, a ni mogel.

Obiskal sem tudi stare korenine Leonarda Alpnerja, Kvasa, Franka Faletiča, Franka Puncerja, Jožeta Vidmarja, Louisa Ambrozicha, Mihaela Lemonija, gostilničarja Antona Kamnikarja, ki je bolan že več časa, in Franka Lustika. Vsem tem in drugim, ki so mi šli na roko v tem ali drugem oziru, največja hvala. Končno naj omenim, da je Milwaukee mesto gostiln, katerih je ogromno število. — Nadaljujem prihodnjič.

Anton Jankovich, zastopnik.

Letna seja Slovenskega doma

Denver, Colo. — Direktorij Slovenskega doma je sklenil, da se vrši letna seja dne 24. novembra, pričetek točno ob 2. popoldne v domovih prostorih na 4464-68 Washington st. Vsa prizadeta društva so prošena, da izvolijo dobre zastopnike, ker na prihodnjem zborovanju se bo odločilo, ali se popravi sedanji dom ali pa zgradimo novega na drugem prostoru.

Kakor se vidi, bo ta seja velikega pomena, in sicer ne samo za nas v Denverju, marveč tudi za podporna društva v državi Colorado. Ako bi imeli en priličen dom v naši naselbini, bi imeli že marsikatero konvencijo vsaj od naših bratskih organizacij, ker naša država je bolj in bolj privlačna za turiste. Ali naš sedanji skromni dom ne odgovarja niti domačim potrebam. Torej ne pozabite na svojih sejah izvoliti take zastopnike za to zborovanje, ki se zanimajo za napredek doma in naše naselbine, kakor tudi naših podpornih organizacij.

Direktorij se je tudi odločil za običajno novoletno veselico, s katero se upa povečati domovo blagajno. Torej na starega leta pričakujemo veliko udeležbo od blizu in daleč v našem Slovenskem domu. Vstopnice se dobe pri vseh direktorjih. — Za Slovenski dom —

Mike Mavetic, oskrbnik.

Vsakega nekaj

West Middlesex, Pa. — Zadnjič se je z avtom pripeljal k nam Joe Garm s sinovoma, ki so me povabili, naj grem z njimi, da si ogledamo farmo, katero nameravajo kupiti. Ta farma se nahaja 12 milj od Sharona na ohijski strani meje in obsega 170 akrov. Kupiti jo nameravajo z orodjem in živino vred, toda kupčija še ni sklenjena. Torej izgleda, da bodo Garmovi v resnici postali kmetovalci.

Nazajgrede smo se ustavili v Slovenskem domu v Sharonu, da si poplahnemo prah po grlu. Tam naletimo na Joeva Oblaka iz Chicaga, ki je bil delegat na konvenciji JSKJ v Waukeganu, potem pa je prišel na obisk k svojcem v Penno in se oglasil tudi v našem domu ter nas dobro potretal. Ker tudi jaz spadam v to jednoto, sem ga vprašal, če so kaj dobrega ukrenili na konvenciji. "Seveda smo," pravi, "pravila smo mnogo izboljšali in tudi ime spremenili, da ne bo več slovensko." Jaz sem ga zavrnil, da se s tem ne postavijo, ker bodo zatajili narodnost. Kdo jih v to sili? Rekel je, da naša mladina. Ali ni to čudna vzgoja naše mladine? Kdo je tega krivi? Poduk, bi jaz rekel.

Povedal je, da so zborovali sedem ur dnevno, dnevnice pa so imeli po $10. Neki delegat iz Chicaga je predlagal $8, a bil je poražen. Naš znanec je rekel, ko bi bil on takrat navzoč — bil je v odboru za pravila — bi bil predlagal $12 dnevnice. "Kaj pa naj delegatje storimo z malo dnevnico? Srečaš tega in onega, se seznaniš s tem in onim in to stane denarja." Pritrdim mu, naj se tam vzame, kjer je. Z Garmom sva se zahvalila in odšla.

Mogoče bo kdo rekel: "Kakšen pa je ta novi farmar, ki je vedno v Slovenskem domu in čaka, da ga kdo potreta in da kaj izve?" Pa ni tako, vsaj sedaj ne in to mi škoduje 11 funtov na teži. Tja grem enkrat na teden in včasih se mimogrede ustavim. Ampak se ga pa takrat natlačim za ves teden, kot kamela vode. Tako sem naletel spet na rojaka Antona Resnika iz Broughtona, ki nas večkrat obišče in tudi Slovenski dom. On je pri svojem društvu že več let zastopnik federacije SNPJ. Tone je rekel, ko se udeležuje teh sej, tudi stane, toda nič zato, ker gre v dobrobit članstva. "Še whiskey in beer bova popila, potem pa moram domov," pravi. Hvala, Resnik in še pridi.

Zadnjič se je zgodila nesreča. Na cesti je neki voznik ubil fazana. Nesrečo je videl ob cesti korakajoči moški, ki pobere fazana in ga odnese v bližino prijatelju. Njega ni bilo doma, ker je delal, bila pa je gospodinja. Nji pove, da je tega fazana pravkar ubilo in naj ga oskube ter speče, potem bo pa tudi on prišel na kosilo. Ko je drugi sosed videl, da mrs. Zagar skube fazana, je brž naznanil. Kmalu so prišli možje postave in vprašali, kjer je Frank Zagar. Žena jim pove, da dela na cesti. Takoj so šli tja in vzeli Franka z dela, ne da bi mu povedali, kaj se je zgodilo. Mirovni sodnik ga je takoj obsodil na $25 kazni in tri mesece zapora. Frank jih debelo gleda in vpraša, zakaj. Potem so mu povedali, da je fazana ubil in pojedel. Frank jih še bolj debelo gleda in pravi, da o tem nič ne ve. Pestili so ga trdo, toda Frank nič ne ve. Ko so stvar preiskali, so Franka izpustili, zaprli pa so tistega, ki je fazana prinesel v Frankovo hišo.

Vidite, taka kazen se dobi, če drugi fazana ubije, ti ga poberes in ga misliš zaužiti ob prepovedanem času. Jaz bom pa čakal. Puško že ogledujem in 1. novembra bom začel podirati lepo divjačino — zajčke, veverice, fazane, jerebice, vse brez "štrafa", samo da jih ne

(Dalje na 3. strani.)

Stavkarji pri Bethlehem Shipyard Co., Sparrows Point, Md., na cesti v bližini tovarne Glenn Martin Aviation Co. opozarjajo predsednika Roosevelta na stavko, ki jo je oklicala unija ladjegradniških delavcev.

Demokracija južno od nas

Burbonski element v Ameriki, ki si zdaj v glavnem prizadeva, da diskreditira in uniči vsak ukrep za obrambo ameriške demokracije, se je zadnje čase lotil tudi havanskega sporazuma med Združenimi državami in latinske Amerike, ki je bil storjen v interesu enotne obrambne fronte proti totalitarizmu iz Evrope in Azije.

Čikaška Tribune, eno glavnih glasil ameriškega burbonstva, je poslala reporterja v Srednjo in Južno Ameriko, ki zdaj — seveda po naročilu — poroča, da z vseameriško-enotno demokratično fronto ne bo nič. S to fronto ne bo nič, poroča, ker južno od Velike reke (Rio Grande med Združenimi državami in Mehiko) sploh ni nobene demokracije. Vse latinske republike od Mehike in Kube doli do konice južnoameriške celine, poroča, so — totalitarske po sistemu svojih režimov in kot take se dejansko ne brigajo za kakšen Rooseveltov program enotne obrambne fronte ter sploh ne marajo nobene zaščite od Združenih držav, kajti ta zaščita bi bila imperializem "severnega kolosa . . ."

Zanimivo je to, da so ameriški burbonci, največji reakcionarji pod solncem, zdaj odkrili — "imperialistične težnje" vlade Združenih držav v latinski Ameriki, dočim isti burbonci že desetletja zagovarjajo faktične imperialistične težnje ameriških kapitalistov tamkaj in so v teku teh desetletij ogorčeno zavračali vsak očitek glede imperialističnosti ameriške vlade, kadar je v interesu ameriških korporacij poslala vojaške čete v to ali ono latinsko republiko!

Hinavščina brez primere! Rooseveltova vlada, ki hoče organizirati ameriške republike v interesu miru, obrambe in skupnih ekonomskih koristi, je imperialistična! Prejšnje vlade, ki so podpirale imperialistične težnje privatnih korporacij in wallstreetskih bankirjev, pa niso bile imperialistične! — Ta na glavi stoječ radikalizem naših burboncev odseva tudi iz njihove propagande proti obvezni vojaški službi za obrambo demokracije, češ, da obvezna vojaška služba prinaša totalitarizem in diktaturo v Združenih državah — in v tem oziru leže v eni postelji s komunisti in pacifističnimi socialisti! Nikdar še niso dokraja zmešani ameriški burbonci tako krepko stopali po glavi, kakor delajo danes!

Res je, da v veliki večini ameriško-latinskih republik ni tiste demokracije, kakršno poznamo mi, in sicer zaradi tega ne, ker ogromna večina tistih ljudstev, obstoječa iz indijanskih domačinov, ni še nikdar imela prilike, da bi se bila dvignila iz svoje totalne ignorance in praznovernosti; v interesu vladajočih klik — in ameriških bankirjev ter kapitalistov! — je vedno bilo, da ljudske mase v latinskih republikah Amerike ostanejo čim bolj zabite.

Ampak to resnico naši burbonci grdo potvarjajo. Osebne vojaške diktature, ki se vlečejo že sto let, odkar so latinske republike postale samostojne, niso niti malo totalitarske v evropskem smislu. Vojaški puči, ki so tam na dnevnem redu, kadar je treba "izvoliti" novega prezidenta, niso še nikdar bili ideološki, pač pa enostavno osebni in klikarski; zdaj je ta general predsednik in zdaj oni, vedno je kakšen general ali vojaška osebnost. Nevednemu ljudstvu je vseeno, kdo je predsednik, zato je naravno, da si prilasti predsedništvo pustolovec, ki lahko oboroži največ svojih pristašev.

Burboncem je to znano — kako so potem prišli na to, da so ti pustolovski latinski režimi totalitarski ali fašistični? Propaganda! Propaganda, ki je stoodstotno izkoriščajo nacijski in komunistični petokolonci v latinskih republikah in katera — namen posvečuje sredstva! — začasno služi tudi burboncem.

V latinskih republikah je mnogo razumnih ljudi, ki dobro pojmujejo demokracijo in odločno odklanjajo totalitarsko propagando. Ti ljudje bolj ali manj vplivajo na svoje režime, ki so navadno sestavljeni iz pustolovcev in ki jih nacijski agenti lahko podkupijo, kakor so jih prej podkupovali inozemski kapitalisti. Demokratičen vpliv je ponekod že močan in Rooseveltova ideja enotne obrambe počasi prodira.

Glavno vprašanje v latinskih republikah je seveda ekonomsko. Gospodarstvo je tamkaj še primitivno in glavni vir dohodkov je poljedelstvo in sadjarstvo. Zato je havanski program ekonomske pomoči in enotne trgovine

(Dalje v zadnji koloni.)

Ob tednu

Anton Garden

KAM JADRA AMERIKA—X.

Včasih postane človek kar melanholičen, opazuje razdvojeno unijsko gibanje in še m go bolj razkosane, disorganizirane in v s oportunizem drveče ameriške radikalce progresivce vseh baž.

Ni dolgo, ko sem debatiral z nekim sta socialistom (druge narodnosti), ki se je str no ogreval za Roosevelta in napovedoval p vo katastrofo za delavstvo, če ne bo pono izvoljen. Odločno je zanikal, da pomeni s sovanje zanj tudi glasovanje za korumpir demokratsko stranko, ki je večinoma prav ko torijska kakor je republikanska. Tudi bil vesel, če bi se Amerika danes namesto tri zapletla v vojno s Hitlerjem in Japon Čisto nič ne vidi, da bi dežela s takim ko kom takoj postala prav tako totalitarska kor so Nemčija in druge diktatorske „dr in tudi unije bi prav tako vpregla v svoj v in militaristični voz, ali pa bi jih vlada raz z drugimi "nelojalnimi" organizacijami vr

Z drugo besedo: ta "socialist", ki je re da je bil v stranki 20 let in ima vodilno m v uniji, je pozabil na ves socializem. Ko ga poslušal, se mi je zdelo, da se je v n toliko vzposobil, da danes bolj efektivno s ameriškemu kapitalizmu s tem, da pobija s alizem in med delavsvom širi duh oportu ma, katerega on istoveti z — "demokraci

Njega omenjam vsled tega, ker je tip eksemplar tisočev in tisočev ameriških r kalcev in "socialistov" — v preteklem namreč. Socialistično gibanje, šibko kakor jim je postalo peto kolo — nekaterim tudi kolona! — in socializem škrajno "nepra čen," "oddaljen" ali celo le Utopija. S p čevalnim steklom gledajo na njegove male pake, bruna v svojih očeh pa ne vidijo. I kljub temu, da se vse okrog njih ruši, stavba ohromelega socialnega reda, ki je živel svojo dobo in umira v težkem kaosu ob neizmernih agonijah vsega človeštva vsem svetu.

Človek je res čuden stvor. Danes, ko je nejše kot kdaj prej, da človeštva ne more šiti iz kaosa, vojn, tiranije, bede in trplj nič drugega kot socializem, yes demokrat socializem, pa ga ustavljajo še tisti, ki so nekoč izpovedovali in širili njegove ideje. kaj newdealskih reform, vzetih iz socialis nega minimalnega programa, ker so pos tudi življenjska potreba ameriškega kapit ma, je postalo ves "socializem" zanje, čeprav je v deželi še danes okrog deset milijonov b poselnih. Hitler jim je popolnoma zmešal vo in jih vrgel iz ravnovesja, militarist sevelt pa je postal njihov Mesija — pri n terih tudi Bog.

Precej krivde za to je najbrže tudi v soc stičnem gibanju, ki je skoraj po vseh dež obstalo je pri propagandističnem nivoju voja, to je pri goli kritiki kapitalizma in s nih programatičnih zahtevah, izraženih v slih, na primer "mi zahtevamo socializac ni pa razvilo podrobnih gospodarskih nač za socializiranje industrij. Teoretičnih prav o socializmu imamo seveda dosti, ne konkretnih načrtov — "blue prints" — transformiranje kapitalizma v socializ Prav v tem pomanjkanju je najbrže gl vzrok za poraz socialističnega in delavsk gibanja po fašizmu, ker na primer v us krizi nemški socialisti niso imeli nobenega spodarskega načrta za transformiranje de v socializem, marveč so le flikali kapitali z raznimi sicer potrebnimi reformami. K talizem pa je pripravljen sprejemati refo le do neke meje, ker večjih reform, ki bi e koristile vsem delovnim in srednjim slo profitni sistem pač ne more vzdržati.

V povojnih letih se je s konkretnimi na za socializiranje dežele bavila le angleška de ska stranka. Takoj po svetovni vojni je se vila komisijo gospodarskih, političnih in s alnih strokovnjakov, ki so sestavili proviz ne načrte za podržavljenje raznih industri sploh vsega gospodarstva. Te načrte je tem stranka od leta do leta popravljala in popolnjevala. Služili so v prvi vrsti za izo ževalne namene in za utrjevanje organiza In prav vsled tega najbrže ni prišlo v An do tragične politične razcepitve delavstva je v drugih državah tako zelo oslabila de stvo, da je reakcija v veliki krizi imela rekoč odprto pot. Prav to ukvarjanje s p tičnimi in podrobnimi politično-gospodarsk načrti v povojnih letih je angleško delav stranko privedlo do sedanje moči, ko pos odločilna sila in nosi glavni del obrambe de pred Hitlerjevim barbarstvom.

(Dalje na 3. strani)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 15. oktobra 1920)

Domače vesti. Klubi JSZ pridno ogla volilne shdoe za slovenske delavce.

Delavske vesti. V Washingtonu se spet poganjanja med rudarji in magnati.

Iz inozemstva. Rudarji v Angliji so od sovali za štrajk.

Sovjetska Rusija. Sovjetom je ostala š še ena bojna fronta na Krimu.

(Dalje iz prve kolone.)

praktična poteza, katera pa naravno ne u burboncem — ta opozicija burboncev pa ob no zelo ugaja evropskim in azijatskim di torjem.

Novice iz starega kraja

z Slovenije

ROVU GA JE UBILO

Zagorje, 20. julija. — Po velki vremenski katastrofi, ki je zburila vso dolino, se je v četrtek pripetila v kisovškem obratu huda nesreča, ki je zahtevala viljenje 28-letnega rudarja Ferinanda Ocepka iz Čolnišč. Zjutraj je šel vesel in zdrav v službo, popoldne pa so mrtvega prinesli domov.

Ocepek je bil zaposlen v rovu, je je nesrečno naključje, ki bi bilo lahko primerilo tudi pri delu na prostem, hotelo, da mu je padel na glavo kos lesa in mu prebil lobanjo. Njegova tovariša sta mu takoj priskočila na pomoč, a ko sta opazila, da je poškodba nevarna, sta ga naložila na hunt in ga odpeljala iz rova, da ga čimprej spravita k zdravniku. Med prevozom iz rova pa je Ocepek izdihnil. Mrtvega sta prenesla v rudniško kopalnico, kjer sta ga umila, potem pa so ga odnesli na dom njegovih starišev v Čolnišče.

Pokojnik Ferdinand je bil sin rudarskega upokojenca in je bil na glasu kot priden, pošten in vzorčen fant. Njegovega pogreba na pokopališče v Št. Lambertu se je udeležila množica rudarjev iz doline in okoličanov.

SMRTNA ŽRTEV PLANIN

Ljubljana, 22. julija. — Snoči je v bolnišnici umrl 24-letni delavec Friderik Hrovatin, zapolen na parni žagi v Domžalah, in sicer za posledicami hudih zunanjih in notranjih poškodb, ki jih je dobil v soboto pri padcu na Veliki planini. V soboto se je Hrovatin z manjšo družbo tovarišev namenil na Veliko planino, da se v gorah oddahne od tedenskega dela. Bili so namenjeni na dvodnevni izlet. Ko so stopali že visoko v strmino, je Hrovatin nenadoma nekje zaostal med skalami in čez čas so tovariši začuli klice na pomoč. Tovariši so se brž obrnili in stopili pogledat, kaj je z njim. Prestradeni so dognali, da je Hrovatin zdrsnil v prepad, saj se je čez trenutek spet začulo slabotno klicanje na pomoč iz globočine. Hrovatinu je na skali najbrže izpodrsnilo, da je strmoglavil v prepad in tam obležal.

Ponesrečenca so tovariši z veliko težavo spravili iz prepada in ga prenesli do Stahovice, odtam pa prepeljali z avtomobilom v Kamnik, kjer mu je nudil prvo pomoč zdravnik dr. Polec. Ta je odredil takojšen prevoz v ljubljansko bolnišnico. Med prevozom se je hudo poškodovani Hrovatin ponovno onesvestil in je prišel v bolnišnico v brezupnem stanju. Imel je prebito lobanjo, hude notranje poškodbe, zlomljeno desno roko in desno nogo. Zdravniki so se zaman trudili, da bi mu ohranili življenje. O smrti smrti je bila takoj obveščena Hrovatinova mati. Tragična smrt priljubljenega fanta je vzbudila splošno sočutje.

USODEN SKOK IZ DRVEČEGA VLAKA

Kresnice, 23. julija. — Te dni se je v kresniškem kolodvoru pripetila huda nesreča, ki je terjala življenje 43-letne Terezije Pirčeve, po domače Narovske, vilje iz Podgorice pri Moravčah.

Pirčeva, ki je bila še samska, je v nedeljo poromala na božjo pot na Rakovnik, a ko se je vračala, je na ljubljanskem kolodvoru namesto v lokalni vlak, ki se ustavlja tudi na Kresnicah, šla v običajni popoldanski potniški vlak št. 623, ki ima od Ljubljane prvi postanek šele v Litiji. Šele med vožnjo je izvedela, da v Kresnicah ne bo mogla izstopiti in je napravila drzen, tvegan sklep, da bo na kresniški postaji — na vsakem kolodvoru tudi direktni vlaki zaradi zagibališč počasneje vozijo — odskočila iz vagona. Sopotniki so ji sicer odločno odsvetovali, a Pirčeva se je zanašala na svojo spretnost in je izvršila naklep.

Ko je vlak privozil mimo poslajnega poslopja, je vpričo službujočega prometnika, ki je stal na peronu, odprla vrata in skočila na tla. Ravnala je tako nesrečno, da je skočila s hrbtom naprej. V loku jo je vrglo po tleh, da se je nekaj korakov daleč zakotalila po tračnicah vzporednega tira, tam pa je obležala s prebito lobanjo v mlaki krvi. Prometnik ji je z osebjem postaje takoj priskočil na pomoč, a vse je bilo zaman. Medtem ko so jo prenesli v čakalnico, je izkrvavela.

Žalostna smrt nesrečne šivilje, ki je po vsej okolici vzbudila toliko iskrenejšo žalost, nam nazorno priča, kako zapuščeni so naši kmečki ljudje, kar se tiče hoje po svetu. Pirčeva bi si bila lahko mirne duše lahko pomagala na ta način, da bi se odpeljala do Litije, odkoder bi kmalu nato imela zvezo nazaj do Kresnic. V torbici, ki je obležala tik nje, so našli okrog 500 din gotovine. Truplo so prenesli najprej v mrtvašnico na kresniškem pokopališču, od tam pa v Peče, ker spada Podgorica v peško župnijo.

Nedavno se je na podoben način ponesrečil tudi bogati posestnik Gril od Sv. Miklavža. Na povratku iz Ljubljane je vstopil v direktni vlak, a ko je spoznal zmoto, je v Kresnicah odskočil. Pri skoku si je prebil lobanjo, vendar so mu zdravniki rešili življenje.

PŠENICA NA DOLENJSKEM SLABO OBRODILA

Novo mesto, 23. julija. — Letošnje leto je zelo muhasto. Že huda zima sama je precej škodovala ozimini, zlasti ječmenu, pomladno deževje in hladno vreme pa sta povzročili, da se je žetev zakasnila. Z zakasnelo žetvijo se je zakasnila tudi setev ajde, ki je važen pridelek našega kmeta. Poleg vseh neprijetnosti za kmeta je mnogo poljskih pridelkov v zadnjem času uničila šetoča, tako da bodo mnogi kraji stradali, če jim ne pride pomoč od drugod.

V krajih, kjer ni bilo toče, se je tam začela žetev pšenice, ki je sicer pomladi obetala lep pridelek, pa so jo mnogokje pometali viharji na tla, tako da je tudi pridelek pšenice mnogo slabši, kakor je bilo pričakovati. Tako se dolenjski kmet v splošnem ne more prav nič pohvaliti s pridelkom letošnje žetve in s strahom gleda v bodočnost, zlasti v teh časih, ko rase draginja iz dneva v dan. Koder ni uničila toča poljskih pridelkov, ostaja kmetu edino upanje še na pridelek koruže, če mu bo sreča mila, da jo bo spravil pod streho.

TRI TRAGIČNE NESREČE

Ločnikarjevo družino v Skomarjih pri Konjicah je zadela tragična nesreča. Posestnik Ločnikar se je mudil 23. jul. po opravkih v Konjicah in se je popoldne vrnil domov. Njegov 15-letni sin in 4 letna hčerka sta mu prihitela nasproti, da bi dobila sladkorčke. Fant se je podvizal, da bi prvi dobil sladkorčke. Segel je v očetov žep, potegnil pa je samokres iz žepa, ki je padel na tla. Samokres se je sprožil, naboj je zadel hčerko v trebuh, da je bila na mestu mrtva. — 53-letna dninarnica Marija Pistivšek iz Lipe, občina Teharje, je padla z neke verande in dobila težke notranje poškodbe, katerim je kmalu po prevozu v celjsko bolnišnico podlegla. — Dveletna hčerka posestnice Jazbinšek Marije iz Gubna pri Pilštanju se je polila s črno kavo po hrbtu. Prepeljali so jo v celjsko bolnišnico, kjer je včeraj zjutraj na posledicah opeklin umrla.

POMANJKANJE PITNE VODE V HALOZAH

Urejeni vodnjaki gotovo pripadajo med pridobitve, ki služijo javni blaginji. Brezdvomno so potrebni zaradi splošnega zdravja, da ne nastanejo kužne bolezni kot so griža in tifus. Napredek naše vasi je v veliki meri odvisen od zdrave pitne vode. Zato tudi gradbeni zakoni predvidevajo, kako morajo biti urejeni vodnjaki.

Če pa obhodimo Haloze, vidimo, da nam tu niti ni treba govoriti o urejenih vodnjakih, ker jih večina nima. Ti hodijo po vodo v strme grape, kjer imajo v jamah zajete izvire. Te jame so podobne mlakam. Niso zgrajene in zaščitene pred površinsko vodo, ki prinaša s seboj nesnago s cest, gnojišč in od drugod, tako da voda v teh izvirih zarumeni od blata in je niti živina ne pije rada. Ko je lepo, se dviga prah, ki se tudi vseda na vodo. V teh jamah žive žabe, pijavke in še raznę živalice in rastlinice, ki jih s prostim očesom ne vidimo, in utegnejo biti zdravju škodljive. Radi nehigienične vode so nalezljive bolezni v teh krajih tembolj nevarne.

Vendar si tudi Haložani želijo zdrave pitne vode, a nimajo nikoli potrebnih sredstev za gradnjo vodnjakov. Zato so se Haložani že večkrat obrnili na banovino, da jim priskoči na pomoč s fondom za gradnjo vodnjakov, da jim da cement in črpalko kakor tudi strokovnjaka za nadzorstvo gradnje. Haložani gotovo ne bodo odnehali z akcijami za zdravo pitno vodo.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2 strani.)

bom preveč pobil, ker to je kaznivo. Če bi bilo kaznivo tudi to, ako jih ne pobiješ predpisano kvoto, bi bil jaz med prvimi.

Nekdo iz Minnesote se šali, da mu je medved ustavil avto na cesti. To je malenkost. Ko sem jaz lansko jesen srečal na cesti starega Medveda in Volka, pa se mi ni nič pripetilo. Bolj urnih korakov pa sem jo pobiral pred par leti do svoje kompanije, ko sem res srečal medveda na štirih nogah, ker s takim se ne maram šaliti. Bolj korajžen je Anton Klemenčič, ki gre vsako leto nad kosmatince in le malokateri mu unese rep. Ko je bil zadnjič v Waukeganu na konvenciji JSKJ, se mu je še ponoči sanjalo o medvedih, ker sicer bi mi ne poslal razglednice s kosmatincem. Da bo bolj držalo, se je poleg njega podpisal tudi naš Kramar in še neki drugi delegat. Hvala.

Kar smo imeli v nedeljo, 29. septembra, je gotovo zaključek za letos in bom spet težko pričakoval takega dneva. V soboto zvečer smo šli v Slovenski dom na veselico društva Keystoners 755 SNPJ. Zabavali smo se dobro. Posetniki so bili z vseh strani, a največ mladi. Prišel je s familijo tudi dobro znani farmar Anton Klamfar. Pri njem smo prej večkrat napravili kakšno domačo zabavo. Pa mi reče: "No, Klemenčič, kmalu bo mraz, toda pri meni letos še niste imeli nobene zabave. Imam na razpolago janca, ki ga vam podarim." Te besede so name vplivale kot bi ogenj v streho vtaknil, ker ljubim konštrunovo pečenko, posebno na ražnju pečeno. Hitro vprašam tega in onega in pristavim, naj da vsakdo dolar in za ta copak ga bomo pa pili. Klamfar nam da janca in še krompirja povrhu. Napravili bomo velik ogenj in vse to spekli. Ko sem tako govoril, so se nekaterim kar sline cedile. Škoda, ker so nekateri morali na delo, drugi pa smo se v nedeljo zbrali na Klamfarjevi farmi.

Ko pridem tja, mi pravi tajnik društva 262, naj pogledam tisti napis z mojim imenom. Napisano je bilo: "V tej šendi je koštrun. Nas ni doma, a kmalu pridemo." Ko pokukam skozi špranjo, res vidim lepo rejenega janca, med tem pa tudi Klamfarjevi pridejo domov. Pravi mi, kaj čakam. Torej brž dam koštrunu vrv na vrat in hajdi z njim v šumo k vodi, kjer mu pokažem pipec in kmalu je bilo po njem. Frank Stambal mi pravi, da sem ga dobro pogodil, ker ni dal nobenega glasu od sebe. Hitro sva ga slekla in radi nedelje malo omila, Garm pa je že prinesel raženj in smo ga natknili.

Vam povem, da je tako lepo dišal, ko se je pekel, da je vonj še druge privabil. Okrog štirih popoldne je bila nas lepa skupina. Saj ne morem drugega kot da jih naštejem po imenu. Bile so družine Garm, Stambal, Bunjak, Trobentar, Dimof, Steblaj, Mlakar, s katerim je bila tudi mrs. Mary Anžur iz Leadvilla, Colo., ki se nahaja pri njih na počitnicah, nas pa je kratkočasila s harmoniko. Iz Aliquippe pa je prišel z ženo mr. Simončič in z njima tudi mr. in mrs. Steklasa, s katerim sva se še posebej pozdravila. Njegova soproga je trdila, da smo še nekaj v sorodu, toda se nismo domenili do konca. To bomo storili prihodnjič, ko nas zopet obiščete. Bil je tudi Shain z ženo in sinčkom iz Jamestowna, Pa.

Začeli smo sekati janca in ga deliti. Vsakdo je pomežikoval in kimal, da to je pečenka. Za prigrizek je Stambal delil kruh, Garm pa pečen krompir. Ampak ne mislite, da smo bili brez "zalivke" — te je bilo dovolj, samo če se je kdo pomujal. Jaz sem dobil svoj delež, tako da bom brez njega spet ves teden. Čas je hitro minil in našo zabavo smo zaključili s petjem in godbo. Hvala Klamfarju za janca in vsem drugim za finančno pomoč.

Še nekaj, toda imen ne vem. Iz Clevelanda so obiskali Sharon in Slovenski dom en moški in tri ženske. Hoteli so tudi mene videti. Na farmo jih je pripeljal moj zet Joe Godina na našo zabavo. Površno smo se pozdravili in jim dali pokusiti našo pečenko. Žal, ker se nismo mogli kaj več pogovoriti. No, pa drugikrat pridite in si bomo povedali vsak svoje.

Anton Valentinčič, 262.

Člani odbora, ki so priporočili minimalno mezdno lestvico za oblačilne delavce na Portoriku. Od leve na desno: Jose Gallardo, monsignor Francis J. Hass, Pedro J. Rosaly, Philip B. Fleming in William Leahy, governer Portorika.

Nič novega pod solncem

V ohranjenih poročilih španskih osvojiteljev, ki so v šestnajstem in sedemnajstem stoletju prodrli v Srednjo in Južno Ameriko, večkrat čitamo, da so se tamkajšnja plemena bojevala proti vojnim krdelom s strupenimi plini, katerim se napadalci niso mogli ustavljati. Pred nekaj leti je ekspedicija ameriškega raziskovalca profesorja dr. Jamesa Moreya v piramidi Tenaynca v Mehiki izkopala vazo, ki danes služi v neizpodbiten dokaz pravilnosti svojčas neverjetnih opisovanj.

Senzacionalno odkritje na vazi

Dragocena najdba je brez dvoma preostanek Chimus-kulture, ki jo je pozneje na doslej nepojasnjen način izpodrinila kultura rodu Maya, tako da se je izselila v današnje perujsko ozemlje. Najdba je eden najstarejših dokumentov, ki so nam ostali ohranjeni iz preteklosti ameriških pranarodov. Na tej vazi, ki je nastala nekako pet tisočletij pred Kristom, so naslikane različne stopnje napadov s strupenimi plini. Te slike s poročili Špancev jasno pričajo, na kakšen način so se tamkajšnja plemena posluževala učinka strupenih plinov.

Boj s poprovo paro

V ogromnih posodah, podobnih neizmernim ponvam, so bile nagromadene pravcate gore žarečega oglja in postavljene okrog obrambnih postojank, ali pa so jih nosili pred bojnimi četami. Kakor hitro je bila smer vetra ugodna, so ogenj potresli z obilimi količinami na drobno zmletega ameriškega popra, čigar dimasta para z vsebino kapsicina — učinkovito sestavino te rastline — je prodrla v vrste ali taborišča nasprotnika in dražila sluznice in dihala moštva in živali s tako silo, da je bila sovražna vojska za najmanj pol ure popolnoma onesposobljena za boj. Dovolj časa, da se je pogosto vojna sreča obločila v prid tistih, ki so se posluževali tega izuma. Sicer pa je dovedel ta boj s poprovo paro že v takratnem času do iznajdbe neke vrste plinovih mask. Če so bili pravočasno opozorjeni, so se sovražniki — pozneje prav tako evropski osvojitelji — ubranili učinka omamljivih plinov na ta način, da so si z jesihom ali rastlinskimi soki namočene robce privezali liki maskam pred usta in nos.

Najdba ameriškega znanstvenika je ponoven dokaz za to, da so prav za prav vsa naša novodobna vojna orožja in sredstva samo tehnične izpopolnitve idej, ki so imele svoj izvor že pred sto in tisočletji.

Katranovi potoki — predhodniki metalcev ognja

Tako je bila tudi zamisel, uničiti nasprotnika s tekočimi ognjenimi tvarinami, znana že narodom starega veka in so jo uporabljali posebno Babilonci. Način, kako so to izvajali, značil jasno predhodje današnjih uničujočih metalcev ognja. Ne samo iz utrjenih postojank so sovražniku vlivali vrelo olje na glavo — obrambni način, ki se je obdržal dolgo v srednji vek — temveč poslali so mu, kjer je imela zemlja ugoden padec, tudi cele potoke gorečega katrana nasproti, ki je sovražnika skoro brez izjeme prisilil do umika ali vsaj v to, da svojega napada ni mogel izvesti na nameravanem in pripravljenem mestu. Vsekakor nepreceniljiv uspeh. Za kakšne ogromne količine katrana je pri tem šlo in kako popolno je bilo ponekod uničevanje sovražnika, priča dejstvo, da so večkrat cela vojna taborišča, ki so jih sovražniki postavili v usedah, poplavili z gorečim katranom tako temeljito, da so, v kolikor niso zgorela, z ljudmi in živalmi, orožjem in vsem drugim, ostali ohranjeni v kamenitih masah, podobno kakor da so bili presenečeni od izbruha ognjenika. Da so bile v starem Babilonu cele ceste — od kraljice Semiramide celo tunel pod Evfratom, to na sebi skoro nepojmljivo tehnično čudo starega veka — pokrite s katranom in asfaltom, bodi le mimogrede omenjeno.

Stari narodi so imeli tudi tanke

Tank — pač ena najprevratnejših in najodličnejših iznajdb svetovne vojne ima tudi svoj neoporečni zgled v starem veku in je, ko toliko drugih iznajdbenih konstrukcij, prišel samo v poznejši dobi v pozabljenje. Se lord Kitchener, kateremu so v avgustu 1914 predložili načrt vozečega bojnega stroja, ga je kratkomalo odklonil kot "prismojeno utopijo!" Prvotno so bili brškone Perzijci, ki so opremili pred par tisočletji svoje bojevite vojne slone s težkimi oklopi in jih take gonili proti sovražnim vrstam, da so jih z navadnim orožjem, kakršno je bilo takrat v rabi, komaj zadržali. Kot nož ostri srpi, ki so jim bili pritrjeni na nogah, so zanesli smrt in uničevanje v nasprotne vrste.

Iz trdega lesa so postavili stolpe, znotraj votle in določene za bojevnike, oborožene z metalnim kopjem, ki so se na podloženih valjarjih z duhovito napravljenimi mehaničnimi sredstvi premikali v potrebno smer. Pod takratnimi razmerami, ko ni bilo za edino uspešno obrambo neobhodno potrebnih eksplozivnih izstrelkov na razpolago, je morala biti bojna vrednost teh lesenih tankov našim današnjim precej enakovredna .Tako tvorbo je najbrž imel Homer v mislih, ko je pisal o trojanskem konju v svoji Iliadi.

Tudi topovi so imeli prednike

Da topovi starega veka niti zdaleka niso dosegali današnjih, je samo po sebi umljivo. Vendar pa jih ne smemo omalovaževati. Že par stoletij pred Kristom so takrat najmodernejši vojni stroji, naslanjajoč se na lučalni princip, izstreljevali težka kopja z ogromno prebojnostjo nad en kilometer daleč! Za glavo debele kamne so mogli lučati prav tako daleč in to s tako točnostjo, da so iz hiš napravili ruševine, pa tudi zadevali plavajoče ladje na morju, ki so oblegale pristanišča.

Za primero naj navedemo, da so prve puške poznejšega srednjega veka delovale dokaj manj natančno, dasi so imele že eksplozivni pogon. In Arhimed, neutrudni izumnik, je postavil celo napravo, ki je s parno silo izbrsnila veliko železno kroglo iz neke vrste topovskega žrela. Ta naprava je bila nekak predhodnik naših topov, najsi je bila tudi bojno vedno manjvredna. Da so pred dvema tisočletjema mislili tudi na vžigalne bombe, dokazujejo opisi iz časa Julija Cezarja. Njegovi vojskovodje so se pritoževali, da so njihove kolone obstreljevali iz zasede z izstrelivom iz žarečega oglja in gorečega lesa.

Julij Cezar je uporabil tudi misel, ki jo je moderna vojna veda izvedla v obliki bodečih žičnih ovir. V varstvo svojih počivajočih čet in trdnih taborišč je dal slednje obložiti krog in krog z gostim grmičevjem, ki je obstajalo deloma iz trnjevih vej ali pa je bilo umetno namešano s kovinastimi bodicami. Na misel, namazati te pregraje s hudimi strupenimi snovmi, tako da je že najmanjša praska povzročila takojšnjo smrt, moderni vojni tehniki najbrž še niso prišli, ker smatrajo za podobno že večkrat preizkušeno napeljavo toka z veliko napetostjo v žično oviro, ki ima za posledico isti učinek, če se je kdo dotakne.

Sokoli — letala Perzijcev

Nazadnje še lahko primerjamo današnje letalce — čeprav le komaj od daleč — z vojnimi sokoli, ki so jih v starem veku splošno uporabljali in ki so jih Perzijci v jatah na tisoče pošiljali v boj. Z njihovimi ostrimi roparskimi krempiji in koničastimi kljuni so se zagnale te skrbno izurjene živali na sovražnika, kljuvale in trgale nezaščitena telesa in znale posebno oči vojščakov zadeti s tako vražjo zanesljivostjo, da je bila večkrat bitka v prid Perzijcev že odločena, preden so posegli vojščaki v boj. Boljših uspehov marsikdaj v ravnici tudi danes z letali ni mogoče doseči.

Da so izpuščali v starem veku izurjene leve in tigre na sovražnika, raba, ki se je še danes poslužujejo nekatera plemena z divjimi psi, nam svedoči, da so se tudi takrat posluževali vsakega bojnega sredstva, ki je kolikaj kazalo na uspeh. Nič ni tedaj novega pod soncem, vse je samo izpopolnjena tehnika, odnosno kopija preteklih sto- in tisočletij.

Registracija inozemcev in prijava za nabor

Moški inozemci v starosti med 21. in 36. letom morajo zadostiti toliko določbam zakona o registraciji inozemcev kolikor zazakona o vojaškem naboru

Department pravosodja je danes objavil izjavo ravnatelja za registracijo inozemcev Earla G. Harrisona, v kateri opozarja vse inozemce moškega spola, ki so v starosti podvrženi naboru, da morajo zadostiti toliko določbam zakona o registraciji inozemcev (Alien Registration Act od 1940) kolikor onim zakona o vojaškem naboru (Selective Service Act).

Zakon o registraciji inozemcev zahteva registracijo vseh inozemcev do najkasneje 26. decembra 1940. Zakon o vojaškem naboru pa zahteva, da se vsi moški naborne starosti, državljani in inozemci, morajo registrirati dne 16. oktobra.

Registracija za nabor se bo vršila v označenih nabornih uradih v vsakem mestu; registracija inozemcev se vrši v poštnih uradih.

"Okoliščina, da se bo nedržavljan registriral v zmislu zakona o vojaškem naboru, ako je v starosti med 21. in 35. letom", naglaša Mr. Harrison, "ga nikakor ne oprošča od dolžnosti registracije v zmislu zakona o registraciji inozemcev, ako je tej podvržen; niti ga ne bo registracija v zmislu zakona o registraciji inozemcev oprostila od dolžnosti, da se registrira dne 16. oktobra v zmislu zakona o vojaškem naboru. Inozemci naborne starosti, ki ne bi se registrirali pod obema federalnima zakonoma, bodo podvrženi strogim kaznim."

Mr. Harrison je tudi objavil, da novi pravilnik o državljanstvu (Nationality Code), ki je bil ravnokar sprejet od obeh zbornic kongresa in čaka predsednikov podpis, nikakor ne spreminja ničesar v programu za registracijo inozemcev. Novi Code pride v veljavo šele 90 dni po predsednikovem podpisu. Zatorej ta Code pride v veljavo šele potem, ko bo registracija inozemcev zaključena dne 26. decembra 1940.

Ob tednu

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Že zadnjič sem omenil, da je skrajni čas, da s tem delom pričnejo tudi ameriški socialisti, sploh o vsej reorganizaciji gibanja. — O tem spregovorim prihodnjič.

Rudarja rešena iz premogovnika

Mahoney City, Pa., 14. okt. — Rudarja William Burke in William Goodman, katerima je plaz kamenja in zemlje zaprl izhod iz premogovnika zadnji petek, sta bila danes rešena. Reševalci so izkopali rov do rudarjev in ju prinesli na površje. Oba sta bila odpeljana v bolnišnico.

Amerika dobi baze v Braziliji

Buenos Aires, 14. okt. — Vest iz zanesljivih virov se glasi, da bo Amerika dobila v najem letalske baze v Braziliji in Čileju. Ena bo zgrajena pri Valparaisu, Čile, dve pa v Braziliji. Dogovor je posledica razgovorov, ki so se pričeli v Washingtonu v juniju. Možnost je, da bo tudi urugvajska vlada revidirala svoje stališče in dovolila Ameriki gradnjo baz na svojem ozemlju.

Mesto Dakar v nemških rokah

Boston, Mass., 14. okt. — Štefan Wawrzysko, poljski inženir, je povedal, da je Dakar, glavno mesto francoske Zapadne Afrike, v nemških rokah že od julija. On in trinajst mornarjev, članov posadke poljskega parnika Rozewie, je pobegnilo iz Dakarja v Brazilijo 5. julija. Od tam je Wawrzysko prišel v Boston.

Ameriški diplomat prišel v Moskvo

Moskva, 14. okt. — Stotnik Joseph Michela, vojaški ataše ameriškega poslaništva, je včeraj dospel v Moskvo. Potovanje je trajalo mesec dni preko Atlantika na Portugalsko in od tam v Moskvo.

HOLLYWOODSKA ZVEZDA

ROMAN IZ ŽIVLJENJA AMERIŠKE FILMSKE METROPOLE

Spisal *E. Stilgebauer.*

Prevedel *Ivan Jontez*

Istočasno je pritisnila na gumb električne svetilke in v sobi je zavladala tema.

Hip pozneje je razsvetlila sobo medla luč oljne svetilke, ki jo je prinesla noter Ada Negrini. Starka, ki je bila videti v tej medli rdečkasti svetlobi kot prava pravcata čarovnica, je nesliško oddrsela k mizi, postavila na njo svetilko ter sedla. Kakor vedno, je tudi to pot položila pred se kos nepopisanega papirja in vzela v roko svinčnik.

"Pokliči duha Rite Astori!" ji je zapovedala Mabel.

Starkin zgrbančeni obraz se je bolestno spačil. Njene izsušene roke so začele drhteti in na čelu so se ji zbirale znojne srage. Njene oči so gorele in ustnice so se ji premikale, kakor bi govorila.

Heatlin, ki je ta prizor natančno opazoval, se je nekajkrat vprašal, ali ima pred seboj lase dvigajočo resničnost ali zgolj duhovito komedijo. Michelson je bil kot okamenel, Ellen pa ga je v strahu stiskala za roko.

Mabel je zapovedala:

"Ada Negrini, vprašaj duha Astori, kakšna bodočnost čaka Ellen Frytown!"

Starkine brezkrvne ustnice so se spet premaknile. V rdečem soju svetilke se je zdelo, kakor bi izgovarjala zakletev ali molila. Toda iz nje ni bilo nobenega glasu. Samo njene plameneče oči so izdajale nadčloveški napor.

Mabel Moon je strmo gledala na roko s svinčnikom. Tudi oči ostalih so se obrnile v isto smer.

Starka je začela pisati. Pisala je silno počasi, kakor z največjim, nečloveškim naporom in brez svoje volje.

Napeti prizor je trajal kakih deset minut. Potem se je svinčnik nenadoma ustavil in padel starki iz roke. Starka se je popolnoma izčrpana stegnila po mizi.

Heatlin je bil prvi pri mizi ter pograbil popisani list. Ko ga je del pod luč, je presenečeno zajecljal:

"Za boga! Astorina . . . lastna pisava! . . ."

Mabel je zmagoslavno vzkliknila:

"Mar vam nisem povedala! Prečitajte odgovor!"

Heatlin je s tresočim glasom čital:

"Usoda Ellene Frytown bi lahko sličila moji."

V sobi je zavladal molk. Tudi Mabel je molčala.

Prvi se je zavedel Heatlin.

"Ta odgovor se lahko razlaga na različne načine," je dejal.

Ada Negrini je čakala nadaljnjega povelja. Toda Mabel je molčala. In starka je vprašala:

"Ali naj vprašam ubogo dušo, kaj je hotela povedati?"

Preden pa je mogla Mabel odgovoriti, je starkin svinčnik spet začel drsati po papirju, to pot mnogo hitrejše kot prvič.

Nenadoma pa ji je svinčnik padel iz roke na tla. Heatlin bi ga rad pobral, pa si ni upal, ker se je bal psa, ki je položil nanj svojo šapo. Zato je stopil k mizi, na kateri je starka slonela kot mrtva ter vzel v roko popisani list in ga izročil Michelsonu.

Mladi mož je čital:

"Moja usoda je bila . . ."

Tu se je bil svinčnik globoko zapičil v papir, kakor bi neznana sila ustavila roko in ji preprečila nadaljnje pisanje.

V sobi je zavladal mrtvaški molk. Vsi so bili pod vtisom, da se nahajajo v navzočnosti mogočne nevidne sile. Michelson je zdaj verjel, Ellen je drhtela kot list v vetru in celo skeptični Heatlin ni več dvomil. Ada Negrini je slonela kot mrtva na mizi. V Mabelinih očeh pa je plahutala blaznost.

Pes je nemo štrmel skozi odprta vrata v temni budoar, kakor da je tam nekaj zavohal.

Tišina je postala neznosna.

Tedaj je nenadoma zagorela električna luč. Pes se je vsedel na zadnje noge, pripravljen na skok. Mabel Moon je rezko zakričala.

Iz budoarja je stopil neki moški ter šel naravnost proti nji.

Mabel je zaječala:

"Gospod Taylor iz Milwaukeeja!"

In že je sledilo njeno rezko povelje:

"Nero, zagrabi!"

Dasi je bil Stuart Cheers na to pripravljen, pa je jedva utegnil zagrabiti divjega psa za goltanec, s tako naglico je bil pes planil nanj ter s svojimi strašnimi zobmi hlastnil po njegovem grlu. Sledila je kratka, a strašna borba človeka z zverjo. Detektiv je napel vso silo svojih železnih mišic in tiščal z levico razpenjeni gobec hlastajoče zveri od sebe, z desnico pa segel v žep po revolver.

Potem je v besno sopenje pobesnelega psa zadonel strel iz samokresa.

Pes se je zvrnil na tla, se stresel in pomolil vse štiri od sebe.

Stuart Cheers je položil samokres na mizo ter se obrnil k Mabeli.

"Mabel Moon, tega pa res nisem pričakoval! Ampak vaše napovedi iz ust duhov so navaden humbug. Konec stavka, ki sem ga narekoval jaz in nihče drugi, se glasi: "smrt iz rok Mabele Moon." Ali vam je znan ta le inštrument?" Detektiv je potegnil iz žepa morfijsko brizgljo, ki mu jo je bil posodil doktor Fielding. "Mabel Moon, naposled sem našel vzrok sence, ki sem ga tako dolgo iskal . . ."

Tisti hip je Mabel Moon planila na noge nalik kači, iztrgala inštrument iz detektivove roke, planila v budoar ter po bliskovito zaklenila vrata za seboj.

Heatlin, ki se je prvi zavedel in prišel v oblast svojih živcev, je hotel planiti za njo. Toda detektiv ga je prijel za ramo.

"Pustite jo," je mirno dejal. "Uiti nam ne more, kajti vila je obkrožena z mojimi ljudmi. Navsezadnje je to tudi morda najboljši izhod . . ."

In kakor bi hotel dati nesrečnici v budoarju več časa za izvršitev njene namere, se je detektiv obrnil k Elleni ter jo vprašal:

"Kaj pa vi, gospodična Frytown? Ali mi nimate ničesar povedati ali izročiti?"

"Seveda imam nekaj za vas," je odgovorilo dekle, seglo v žep ter ponudilo detektivu breskev, ki jo je bila dobila od Mabele Moon.

Stuart Cheers si je sad od vseh strani ogledal in zamrmral:

"Ah, zazdelo se mi je nekaj takega . . . Ta breskev je bila pripravljena nalašč za vas . . . Pustite jo meni, da jo preiščem."

V budoarju je nekaj težkega padlo na tla.

"Zgodilo se je . . ." je dejal Stuart Cheers ter pogledal Heatlina in Michelsona. "Če sta dovolj trdnih živcev, mi lahko sledita."

Ellen je ostala v spalnici, drhčoč ob misli na smrtno nevarnost, kateri je bila ušla samo s pomočjo tega detektiva.

Heatlin in Michelson sta pa sledila Cheersu v budoar. Za moškimi je šla Ada Negrini.

Mabel Moon je ležala mrtva na tleh.

Stuart Cheers se je sklonil nad njeno truplo in povzel:

"Če ne bi bilo natančne preiskave ali če bi prišla prepozno, kakor se je zgodilo v slučaju Astorijeve, bi bil zaključek lahko isti: smrt kronične morfijanke . . . Poglejta!"

Detektiv je privzdignil Mabelina leva prsa ter pokazal na vbodljaj tik pod levim sescem. Iz vbodljaja je pritekla kaplja krvi.

"Prav tako je umrla Astori, ko ji je Mabel Moon vbrizgnila smrtonosno količino morfija! . . ."

*

Drugi dan zvečer je dobila Ellen Frytown pismo, ki ji je čestitalo k njeni rešitvi iz smrtne nevarnosti. Pismo se je zaključilo z besedami:

"Kemična analiza je odkrila, da je bila Vam namenjena breskev polna arzenika . . . Jaz sem prepričan, da boste zdaj dolgo živeli in postali zelo slavni.

Vaš Stuart Cheers." (Konec)

Bridko maščevanje

Janez, učenec tretjega razreda, se je z dušom in telesom pomaknil na linijo odpora. Naj je šlo za kar koli v zvezi z njegovo osebo, pa najsi tudi ni prav nič ogrožalo njegove osebne svobode — vsaj za pojme njegovega očeta in matere — vedno se je našopiril. Postavil se je v pozo branilca svobode za vsako ceno in je na vse predloge odgovarjal z odločnim ne.

"Janez, ali se ne bi učil?"

"Ne, že vse znam."

Mama je previdno potipala njegove zgodovinske in zemljepisne pojme in Janezu, ki mu je sicer beseda kar žuborela iz ust, so se stavki zatikali, da je bilo joj. Važno je nagrbančil čelo, filozofsko pogladil lase in skrajno resno dejal.

"Na jeziku imam. Ah, pa ne morem izgovoriti."

Mame seveda kljub vsemu izvrstnemu komedianstvu ni premamil.

"Pokažem ti na jeziku! Alo, učit se pojdi!"

Janez se je na te odločne besede navidez vdal, sedel je za mizo, malo pobrbljal, zaprl knjigo in zvezek, ju porinil v torbo in ugotovil:

"Že znam."

Izginil je pri drugih vratih na vrt in se je iz previdnosti s kolesom odpeljal k prijatelju.

Ko so sedeli zvečer za mizo, si mama seveda ni mogla kaj, da bi ga ne zatožila očetu. Janez je mrko gledal izpod čela, in ko sta bila za hip sama, ji je očital, da mora tudi vse povedati, sploh pa da je navaden špec in tožen groš — raztrgan koš — pade respa ven. Njo je še bolj podkurilo in povzpela se je do svečane izjave:

"Če je še kakšna pravica na svetu, boš imel na koncu leta slabše spričevalo, vsak predmet za en red slabše. Veš, očka sploh ničesar ne zna. Ne zgodovine, ne zemljepisja, da o srbohrvaščini sploh ne govorim. Kadar ga kaj vprašam, vedno pravi, da ima vse na jeziku."

In obrnila se je grozeče k sinu:

"Saj to je tisto, na jeziku, na jeziku, ampak v glavi ne."

Janez, ki je bil tak preizkušen bojevnik za svobodo in čast, tega ni mogel kar tako meni nič tebi nič požreti. Našopiril se je in se je na vsa usta petelinil.

"Ti že lahko govoriš. Ampak v šoli je drugače. V šoli vse znam. Le čakaj, da dobim spričevalo. Boš že videla!"

To je bila v resnici možata grožnja, toda mama prav po žensko še vedno ni dala miru.

"Bom že videla. Spričevalo najprej prinesli, potem se bova naprej menila."

Rekla ni ne bele ne črne več in je šla iz sobe.

Oče je molče prisostvoval prizoru in ko je mama odšla, se je samo jedrnato odkašljal.

"Zdaj pa le glej! In pripravi se, če ne bo vse, kakor mora biti."

Na predvečer usodnega dne se je mama zopet postavila v vlogo vedeževalke in je Janezu prerokovala, da njegov uspeh ne bo odličen, kakor je bil prvo polletje. Držala se je čedalje bolj zmagoslavno. In ko je Janez prinesel spričevalo domov, bi se sploh najraje razpočila od zmagoslavja. Peklensko ga je jezilo, toda nobenega orožja ni imel, da bi se mogel ustavljati njeni škodoželjnosti.

Druga stvar pa je bila z očetom. Rekel ni spočetka ničesar, toda jel je brati spričevalo od prve do zadnje pike na glas. Spričo njegovega glasu bi se Janez rad spremenil v mušico in bi se skril v kako razpoko na tleh ali pa bi sfrčal na luč, da bi ga nihče ne videl. Dlje ko je bral, bolj se je višal njegov glas in čedalje jačji je bil.

Saj ga vendar slišim, čemu neki tako kriči!

"To je torej plačilo za tvojo lenobo. Le tako naprej! V prvem semestru odlično, v drugem prav dobro, v tretjem — in tako dalje. Lepi izgledi. Vsako polletje eno stopnjo manj!"

Da bi ga potolažil in bi sploh kaj zinil, je Janez užaljeno ugotovil:

"To je krivica —"

Naprej ni mogel, ker mu je v grlo zlezel debel cmok in ker so se mu jele oči rositi. Toda zdaj je bilo očetu dovolj.

"Kaj, krivica? Čakaj, paglavec, ti pokažem krivico! Ti, ki vedno vse znaš, ki se samo šopiriš, ki imaš vse na jeziku, pa ne moreš izgovoriti. Tamle v kot pojdi klečat in glej, da bo mir!"

Ko se je Janez nekoliko obotavljal, je oče, kakor bi ga pičil gad, šinil pokonci in zgodilo bi se bilo bogvekaj, da Janez ni pri priči poklekni v kot. Tako pa se je oče obrnil, vzel je časopis, sedel za mizo, se poglobil v najnovejše novice in se ni več menil zanj.

Janeza je kuhala onemogla jeza. Prvič ga je oče ozmerjal, drugič je obdržala mama prav, tretjič je bil ves svet krivičen in četrtič ga je oče poslal klečat ter ga s tem nepopravljivo ponižal. To je Janeza najbolj grizlo in sklenil je poplačati milo za drago.

Mirno je klečal v kotu vse do kosila, dokler ga niso poklicali za mizo. Komaj so sedli, so se že začele pete litanije — in takih cmokov si res nihče ne želi na juhi. Kako bi si jih Janez, ki ga je na znotraj kuhal vihar želje po maščevanju. Zdaj pa je bilo tudi njemu dovolj. Bilo mu je vseeno, naj se zgodi kar koli, samo tega ni mogel dalje prenašati. Oče ga je kar naprej zmerjal z lenobo, z vsevedom in bogve s čim še vse, kakor da bi na Janezu niti ene dlake ne bilo, ki bi bila kaj vredna. Ni mogel dlje prenašati, da bi ga tako devali v nič. Izzivalno je uprl svoje oči v očeta.

"Ali misliš, da ti nimaš nobenih grehov nad sabo?"

Očetova žlica je zaropotala na krožniku. Ta nesramni napad mu je vzel besedo. Janez pa kar naprej z najbolj nedolžnim obrazom:

"Veš, ko je zadnjič gospodična v šoli razlagala o alkoholu in izpraševala, če smo že videli pijanca, sem te zatožil. Dvignil sem roko in sem povedal, da si bil pijan."

Pred očetom je blisnil meglen spomin na krokarijo, po kateri je prišel nekoč toliko dobre volje domov, da je govoril glasneje in s tem prebudil sina.

Takega učinka pa Janez le ni pričakoval.

Oče je vrgel prtič na mizo in je šel iz sobe, ne da bi pojedel juho in ne da bi se še česa drugega dotaknil, mama pa je samo zaklicala:

"Ja-a-a-nez!"

Drugega ni mogla. Tudi ona je vstala in je odšla iz sobe.

Janez pa je jedel mirno naprej in si je, ker nikogar ni bilo, kar sam naložil zvrhan krožnik najljubših in najboljših pečenih rogličev. —x.

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

■ ■ ■

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Tel. Rockwell 4904

CHICAGO, ILLINOIS

Les na vodi pri Stockholmu, Švedska, ki je prišel iz gozdov na severu.

Tajinstveni sestanek

Mnogi zamude ugodne prilike, Peter še ni nobene.

— Danes je lepo vreme!

— Zelo lepo je!

— Upajmo, da bo nekaj časa trajalo.

— Nadejajmo se!

Dama je sedela v drevoredu kopališča in se smehljala. Ljubeznivo je opazovala mladega kavalirja pred seboj, ki je kar gorel od ognja.

— Ali bi se morda lahko . . .

— Prosim?

— Ali bi se lahko videli zvečer?

— Prav rada.

— Na sestanku?

— Prišla bom.

— Krasno!

Peter je pristopil bliže.

— Tako lepa ste, tako krasna, milostiva gospa!

— Tako? No, to se lepo sliši!

— Kaj nisem . . . na, kaj nisem tudi jaz v vaših očeh primeren kavalir?

— O, prosim, zelo ste prikupni.

Petrovo lice je zasijalo od radosti.

— To bo danes krasen večer!

— Prav res.

— Ali se tudi vi veselite?

— Zelo se veselim!

Peter je postal zaradi tako naglega uspeha nekam nesiguren.

— Samo nekaj mi ni povsem jasno, ne razumite me, prosim vas, napačno. Preveč gladko nama gre od rok, da sploh ni zaprek . . .

Dama se je smehljala.

— Ah, vi bi radi mene šele osvojili?

— Da, tako je!

— Kaj vam otežkočam zadevo s tem, da vam jo olajšujem?

— Če ne boste hudi, da, tako je.

Dama je nenadoma resno pogledala Petra.

— Vas mi je prinesla usoda!

— Vedela sem, da vas bom nekoč spoznala!

— Ah?

— Točno tako je, milost[iva] gospa.

— Imate tri brate in ses[tro]. Vaš oče je tovarnar. Z nji[m se ne] razumete, skoro boste prev[zeli] upravo podjetja.

— To je strašno!

Dama je tajinstveno nada[ljevala]:

— Vidim še več. Zaljubl[jeni] ste. Vaša zaročenka je plavo[las]ka, zelo lepa. Ni še stara 20 [let]. Spoznali ste jo pred dvema [leto]ma, ko je bila z očetom v [Du]brovniku. Njene matere še [niste] ste videli.

Peter je postal razburjen.

— To meji že na čarovniš[tvo].

— Oče vaše zaročenke [je] zdravnik. Živi v Zagrebu.

— Da, da. In mati?

— Matere ni v Zagrebu.

Peter se je oddahnil.

— Milostiva gospa, vendar kaj ni prav. Ne veste vs[ega]. Mati moje zaročenke je prav[tako] v Zagrebu.

— Matere ni v Zagrebu!

— Kje pa je potem?

— Evo je pred vami! Jaz [sem] njena mati!

Petru je postajala zadeva vedno bolj čudna.

— Milostiva gospa, pa vendar nimate preroških prividov?

— Da, tako je!

— Pa kako?

— Čitam iz rok.

— Tedaj prosim . . .

Peter ji je pomolil roko.

— Morda kaj veste o meni?

— Seveda, de gospa, in začne čitati iz črt Petrove dlani. — Inženir ste, 24 let star, neporočen. Stanujete v Ljubljani.

FARMA NA PRODAJ

(Prodam vse skupaj živino, [orodje,] pridelke in vse kar je na farmi[. ...] sobna hiša, štala polna sena, [...] dobre vode. Mleko se vozi s tr[ok]om vsaki dan v zimi in poletju. [...] štala zidana, prostor za 10 kr[av], druga štala za 16 krav. Dobra [...] in blizo šole. 80 akrov izčiščene [zem]lje, 20 akrov lesa in 50 akrov [pašnik]. Vse v dobrem stanju. Pr[odam,] ker sam ne morem toliko obdel[ovati]. Pišite za pojasnila lastniku na na[slov:] Rudy Potocher, Box 67, Hart[...] N. Y. —(A[dv.])

KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE

Cankarjeva družba v Sloveniji je za leto 1940 izdala sledeče tri knjige:

1. *KOLEDAR, povečan in z bogato vse[bino].*
2. *MARSELJEZA, spisal v spomin 150 letnice francoske Velike revolucije Herman Wendel.*
3. *SLOVENSKI POLITIČNI PROBLEMI. Spisal Anton Dermota.*

Vse te tri knjige dobite poštnine prosto za $1.

Velika zaloga drugih knjig v slovenskem in angleškem jeziku. Pišite po cenik

Knjigarna Proletarca

2301 So. Lawndale Ave. - Chicago, Illinois

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto [in] prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naroč[nini]. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 [za] eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 [za] tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reč[i, da] je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina [in] gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cen[a] listu Prosveta je:

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti čla[n] SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj lis[t] tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupn[o] naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori[,] tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.5[0]
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.[30]
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.1[0]
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.9[0]
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.7[0]
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.5[0]

Za Evropo je $9.00

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.........

1) Ime .... Čl. društva št. ....

Naslov ....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) .... Čl. društva št. ....

3) .... Čl. društva št. ....

4) .... Čl. društva št. ....

5) .... Čl. društva št. ....

Mesto .... Država ....

Nov naročnik .... Star naročnik ....